האי עשה והאי עשה (א) [א]עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה: רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מבעית ליה בעותי ועבד תיבותא ויתיב קמיה עד דאפיק ליה סידריה והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא בשני דרב יוסף הוה ריתחא אמרי ליה רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפן ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב [ו]ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוו אלא דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוו מיפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מיפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי [יא]א"ר יצחק בר רדיפא א"ר אמי [ג]מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב יהודה אמר שמואל [יב]ת"ח המלמדין הלכות שחיטה לכהנים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב גידל אמר רב [יג]ת"ח המלמדים הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ה]מגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב נחמן אמר רב נשים האורגות בפרכות נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [ו]ואני אומר מקדשי בדק הבית הואיל ופרכות תחת בנין עשויות מיתיבי נשים האורגות בפרכות ובית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [ז]התם בדבבי דאמר רבי זירא אמר רב [ח]שלשה עשר פרכות היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפתחו של אולם (א) ב' בדביר ב' כנגדן בעליה: ת"ר [ט]נשים המגדלות בניהן לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב

כלי

האי עשה והאי עשה. מצות הדיינים עשה ושפטתם לדקה): **עשה דכבוד תורה.** דיניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה דרב ענן בהדיה עדיף: **סדר אליהו רבה.** שלמד חוץ לתיבה. סדר אליהו זוטא שלמד בתוך התיבה: **הוה ריתחא.** כעס של מקום וכא רעב לעולם: **דכי מיפטרי.** תלמידיו ממנו לעמוד מבית המדרש: **הוו פיישי גביה.** אוכלי שלחנו תרי אלפים ומאתים דכתיב (ה) עשרים לחם ולחם בכורים הא עשרים ואחד וכרמל הרי עשרים ותרתין וכל אחד לפני מאה איש הרי תרי אלפין ומאתים: **בתליסר אמוראי.** השומעין מפיו ומשמיעין לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפניו ומלאחור ומתחלקין למקומות הרבה שהיה העם רב: **וכסי ליה ליומא.** מאפיל את החמה והיה ניכר בא"י: **מגיהי ספרים.** של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה (ו) משום אל תשכן באהליך עולה (ז) ורבו בית דין שהיו מתעצלין בדבר והפקירו תרומת הלשכה לכך: בית אבטינס ובית גרמו במסכת יומא (דף לח.): **כדבבי.** בפרכות שכנגד הפתחים דלצניעותא עבידי ואינן תחת בנין אבל כל צורך בנין כגון פרכות המבדילות בין היכל לקדשי הקדשים שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון ואנשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאד ולא יכול בנין בעובי אמה להתקיים בגובה כזה (ח) ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים ועשו שתי פרכות וביניהם אמה כדאמרינן במסכת יומא (דף נא:) ואותן פרכות נעשו מקדשי בדק הבית: **ז' שערים.** לעזרה: **שתים בדביר.** תחת אמה טרקסין: **ושתים כנגדן בעליה.** להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין: **המגדלות בניהן לפרה.** בחצרות הבנויות בסלעים בירושלים ותחתיהם חלל מפני קבר התהום כדתנן במס' פרה (פ"ג משנה ב) ומייתינן לה בפרק הישן תחת המטה (סוכה דף כא.) ובאין נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם בניהם לצורכי פרה אדומה לעסוק בשריפתה ומילוי מימיה ולהזות כל שבעה על כהן השורפה כדאמרינן במסכת יומא (דף ד.). ומעלה זו עשו לה להתעסק בה תינוקות שלא נטמאו מימיהם מפני שזלזלו בה לעשותה בטבול יום כדתנן (ט) מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית: **נשים יקרות.** עשירות: **מפרנסות.** בלבוש וכסות:

כלי

והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא. א"ל לפי שהפסיק בלמודו לרב ענן חלקו לשני סדרים ובפעם ראשון למד ממנו יותר מן הארבע ידות קרי לראשון סדר אליהו רבה ולבתרא קרי זוטא: **מבקרי** מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן. תימה דהתנן בבכורות פרק עד כמה (דף כט: ושם) הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין אותן על פיו וי"ל כמו שפרשתי למעלה ועוד דהתם דוקא בבכורות שיש לחוש שמא משום שכר יתירנו אבל הכא איירי בבדיקת מומי שאר קדשים והכי איתא בשילהי פרק התרומה בשקלי' (דף ז.) דאמר מבקרי מומי קדשים נוטלים שכרן מתרומת הלשכה: **מלמדין** הלכות קמיצה. והא דלא חשיב הלכות מליקה שבכלל הלכות שחיטה הן: **שבעה** כנגד ז' שערים. לשבעה שערי עזרה קאמר ואומר רבי דס"ל כתנא דמתני' דמס' מדות בפ"ק (משנה ד) דתנן ז' שערים היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח והא דתנן התם לעיל בשלשה מקומות הכהנים שומרים כו' על חמשה שערי העזרה כו' במס' תמיד בפ"ק (דף כ.) פריך להו ומשני אביי תרי מנייהו לא בעי שימור ורבא משני תנאי היא דתניא אין פוחתין [מג' גזברין וז' אמרכלין רבי נתן אומר אין פוחתין] מי"ג גזברים כנגד י"ג שערים דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניא אלו ח' דעזרה אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו (ב) ואיכא תנא דאמר חמשה הוו תימה אמאי מייתי רבא הנך תנאי (ג) ממתניתין דמדות הוה יכול להביא דתנן התם בפ' שני (משנה ו) שלש עשרה השתחואות היו שם אבא יוסף בן חנן אומר כנגד י"ג שערים ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת רביעי דעל כרחין להאי תנא דס"ל די"ג שערים היו בעזרה לא מצי למימר דקסבר ח' ודל חמשה דהר הבית דהא מפרש התם שמם של אותן שערים ואין מזכירין אפי' אחד מאותן שערים דהר הבית המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה מן הדרום וקיפונוס מן המערב וטדי מן הצפון שער מזרחי שושן הבירה עליו צורה ואומר ר"ת דלעולם ס"ל להאי תנא דז' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים דהכל חשיב תדע דהא חשיב פישפשין שהיו לשער נקנור אבל גדולים לא היו בעזרה אלא ז' והן אותן המפורשים בפ"ק והמעיין שם ימצא דשער הקרבן דפ"ק הוא שער הבכורות דפ"ב ואותן י"ג שערים דמדות שנויים נמי במסכת שקלים כל אותה משנה ממש בפ' י"ג שופרות אבל אין שנוי בה אבא יוסף בן חנן כמו ששנוי במס' מדות ובגמרא דירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים דלרבנן ז' שערים הוו בעזרה דעתייהו דרבנן היכן היו השתחוואות הללו כי ההיא דתנינן תמן י"ג פרצות היו בה שפרצו מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו כנגדם י"ג השתחוואות ואם תאמר לרבנן נמי דתני שבעה שערים מאי קמתמה כנגד מי הוו השתחוואות איהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו תם כיון דלא חשיבי בעייניהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחוואות כנגדם אבל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שערים. מ"ר:

וכי

מסורת הש"ס

א) [שבועות ל:], ב) שקלים פ"ד ה"ב ע"ש, ג) [יומא לח. ע"ש], ד) [דברים א], ה) [מ"ב ד], ו) [לעיל יט:], ז) [איוב יא], ח) [עי' ב"ב ג.], ט) [פרה פ"ג מ"ז].

◆

תורה אור השלם

ו. וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ כִּי כֹה אָמַר יְיָ אָכֹל וְהוֹתֵר: מלכים ב ד מג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ב' בדביר. נ"ב פי' רש"י במגילה י ע"ב דביר היא המחיצה המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים: (ב) תוס' ד"ה שבעה כו' תמניא הוו ואיכא תנא דאמר שבעה הוו ואיכא תנא דאמר חמשה וכו': (ג) בא"ד הנך תנאי מברייתא ממתני' דמדות כו':

◆

מוסף רש"י

שבעה כנגד שבעה שערים. שבעה לשבעה שערי העזרה (יומא נד.). שתים בדביר. במקום אמה טרקסין, ושתים כנגדן בעליה. לחוץ בין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים (שם).

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ו ופ"ו מהל' ת"ת הל' י סמג לאוין רס טוש"ע ח"מ סי' טו סעי' א והג"ה וסעיף ג:

יא ב ג ד מיי' פ"ד מהל' שקלים הל' ד:

יב ה מיי' שם הל' ז:

יג ו ז מיי' שם הלכה א ב:

יד ח מיי' שם הלכה ד:

◆

תוספות רי"ד

אחתיה קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזי בעל דיניה הכי איסתתים טענתיה. רב ענן הוה רגיל אליהו דהוה מתני ליה סדר אליהו כיון דעביד הכי לא אתא יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא ואפ"ה הוה מבעית הוי יתיב בתיבותא ומתני והיינו דאמרי סדר אליהו רבה וסדר